

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ЗНИЖЕННІ РІВНЯ ДТП: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ НОРМ

Наливайко О.І.,

кандидат юридичних наук, доцент,

старший науковий співробітник

Науково-дослідної лабораторії

з проблемних питань правоохоронної діяльності

Криворізького навчально-наукового інституту

Донецького державного університету внутрішніх справ,

ORCID: 0000-0002-2911-2108

Наливайко О.І. Роль держави у зниженні рівня ДТП: правові аспекти імплементації міжнародних норм.

Безпека дорожнього руху є одним із пріоритетних напрямів державної політики, що впливає на збереження життя громадян, розвиток транспортної системи та інтеграцію України до європейського правового простору. Впровадження міжнародних стандартів у сфері дорожнього руху є необхідним для зниження рівня дорожньо-транспортних пригод (ДТП) та покращення транспортної інфраструктури. Основними міжнародними документами у цій сфері є Віденська конвенція про дорожній рух, Європейська угода про міжнародні автомобільні перевезення небезпечних вантажів (ADR), Глобальний план дій з безпеки дорожнього руху ООН та директиви Європейського Союзу. Їх імплементація сприятиме підвищенню безпеки на дорогах України. Попри ухвалення законодавчих ініціатив, таких як Національна транспортна стратегія України до 2030 року, існує низка проблем, які перешкоджають ефективному впровадженню міжнародних стандартів. Насамперед, це недостатнє фінансування, що уповільнює модернізацію інфраструктури, встановлення систем відеофіксації порушень та розширення мережі безпечних пішохідних переходів. Важливою проблемою залишається неефективний контроль за дотриманням правил дорожнього руху, зокрема через корупційні фактори та обмежені можливості правоохоронних органів. Недостатньо ефективна правозастосовча практика та низький рівень відповідальності водіїв також сприяють поширенню порушень. Окрім цього, національна система сертифікації транспортних засобів та підготовки водіїв не повною мірою відповідає європейським стандартам, що ускладнює процес гармонізації законодавства. Для покращення ситуації необхідно здійснити комплекс заходів, що включають гармонізацію законодавства з європейськими нормами, впровадження сучасних технологій (відеофіксація, інтелектуальні транспортні системи, «розумні» світлофори), посилення адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху, розвиток дорожньої інфраструктури та популяризацію культури безпечного руху серед громадян. Реалізація цих заходів дозволить значно підвищити рівень безпеки на дорогах, знизити аварійність та адаптувати транспортну систему України до європейських стандартів.

Ключові слова: безпека дорожнього руху, міжнародні стандарти, Віденська конвенція, транспортна стратегія, відеофіксація порушень, інтелектуальні транспортні системи, адміністративна відповідальність, дорожня інфраструктура, правова культура, європейська інтеграція.

Nalyvaiko O.I. The role of the state in reducing the level of road traffic accidents: legal aspects of the implementation of international norms.

Road traffic safety is one of the priority areas of state policy, affecting the preservation of citizens' lives, the development of the transport system, and Ukraine's integration into the European legal space. The implementation of international standards in road traffic safety is essential for reducing the number of road traffic accidents (RTAs) and improving transport infrastructure. The main international documents in this field include the Vienna Convention on Road Traffic, the European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road (ADR), the UN Global Plan for Road Safety, and European Union directives. Their implementation will contribute to increasing road safety in Ukraine. Despite the adoption of legislative initiatives such as the National Transport Strategy of Ukraine until 2030, several issues hinder the effective implementation of international standards. The primary challenge is insufficient funding, which slows down infrastructure modernization, the installation of traffic violation monitoring systems, and the expansion of safe pedestrian crossings. Ineffective control over compliance with traffic regulations remains a significant problem, particularly due to corruption

factors and the limited capacity of law enforcement agencies. In addition, weak law enforcement practices and low driver accountability contribute to widespread violations. Furthermore, the national system of vehicle certification and driver training does not fully comply with European standards, complicating the process of legislative harmonization. To improve the situation, a set of measures must be implemented, including harmonizing legislation with European norms, introducing modern technologies (video surveillance, intelligent transport systems, «smart» traffic lights), strengthening administrative responsibility for traffic violations, developing road infrastructure, and promoting a culture of safe traffic among citizens. The implementation of these measures will significantly enhance road safety, reduce accident rates, and adapt Ukraine's transport system to European standards.

Key words: road traffic safety, international standards, Vienna Convention, transport strategy, traffic violation monitoring, intelligent transport systems, administrative responsibility, road infrastructure, legal culture, European integration.

Постановка проблеми. Безпека дорожнього руху є одним із ключових показників розвитку та благополуччя суспільства, оскільки вона безпосередньо впливає на життя та здоров'я громадян, економічну стабільність та соціальну гармонію. Високий рівень дорожньо-транспортних пригод (ДТП) не лише призводить до людських втрат, але й завдає значних економічних збитків державі. За останні роки в Україні спостерігається тривожна тенденція щодо кількості ДТП, що підкреслює актуальність дослідження ролі держави у зниженні рівня аварійності на дорогах. Держава відіграє вирішальну роль у формуванні та реалізації політики безпеки дорожнього руху. Це включає розробку та впровадження нормативно-правових актів, контроль за їх дотриманням, розвиток інфраструктури, освітні програми для учасників дорожнього руху та інтеграцію міжнародних стандартів безпеки. Імплементация міжнародних норм є важливим аспектом, оскільки вона дозволяє переймати передовий досвід інших країн та адаптувати його до національних умов, сприяючи підвищенню ефективності заходів з безпеки.

Метою дослідження є аналіз правових аспектів участі держави у зниженні рівня ДТП через імплементацию міжнародних норм, виявлення основних проблем і пропозиції щодо шляхів їх вирішення для підвищення безпеки дорожнього руху в Україні.

Стан опрацювання проблематики показує, що безпека дорожнього руху та роль держави в її забезпеченні є предметом досліджень багатьох науковців. Дослідники, які вивчали роль держави у зниженні рівня дорожньо-транспортних пригод та імплементацию міжнародних норм безпеки дорожнього руху: Давидова Н., Дженчако Т., Когут В., Непомнящий О., Рейцен Є., Рудик М., Тюфанова Н., Христюк М., Шрамко С. та інші. Ці науковці зробили вагомий внесок у дослідження безпеки дорожнього руху та ролі держави у зниженні рівня ДТП.

Дослідження правових аспектів імплементации міжнародних норм у державну політику безпеки дорожнього руху є актуальним та необхідним кроком для зниження рівня ДТП в Україні.

Виклад основного матеріалу. Безпека дорожнього руху є ключовим елементом державної політики, що безпосередньо впливає на життя та здоров'я громадян, економічний розвиток країни та стан дорожньої інфраструктури. Високий рівень дорожньо-транспортних пригод (ДТП) в Україні підкреслює необхідність удосконалення правового регулювання, впровадження сучасних стандартів та створення ефективних механізмів державного контролю. Держава відіграє провідну роль у забезпеченні безпеки дорожнього руху через розробку відповідних законодавчих актів, контроль за їх виконанням та адаптацію міжнародних стандартів до національної правової системи. Основні напрями державної політики у цій сфері включають нормативно-правове регулювання безпеки дорожнього руху, впровадження інженерно-технічних заходів для покращення дорожньої інфраструктури, підвищення рівня підготовки водіїв та відповідальності учасників дорожнього руху, а також інформаційно-просвітницькі кампанії для формування культури безпеки на дорогах.

Відповідно до Закону України «Про дорожній рух», основною метою державної політики у цій сфері є забезпечення безпеки учасників дорожнього руху, що передбачає реалізацію комплексних заходів [1]. Національні ініціативи з безпеки дорожнього руху є важливою складовою державної політики, спрямованої на зниження аварійності та збереження людських життів. Вони включають розробку і впровадження нових нормативно-правових актів, які адаптують європейські стандарти безпеки до українських умов [2, с. 579–583].

Україна, як учасниця міжнародних угод, зобов'язана впроваджувати міжнародні норми у сфері безпеки дорожнього руху. Це є важливим кроком для зниження рівня ДТП та покращення ситуації на дорогах. Впровадження в Україні державної політики щодо зниження тяжкості наслідків дорожньо-транспортних пригод є актуальним завданням [3]. Важливість державної політики у сфері безпеки дорожнього руху підкреслюється також у матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції «Державна політика у сфері убезпечення дорожнього руху: теорія, законодавство,

практика», де розглянуто теоретичні та практичні аспекти забезпечення безпеки на дорогах [4]. Державна політика у сфері безпеки дорожнього руху є комплексом заходів, спрямованих на створення безпечних умов для всіх учасників дорожнього руху, зниження аварійності та мінімізацію негативних наслідків ДТП. Ефективна реалізація цієї політики вимагає постійного вдосконалення нормативно-правової бази, впровадження сучасних технологій та тісної співпраці з міжнародними організаціями.

Міжнародні стандарти безпеки дорожнього руху відіграють ключову роль у формуванні національного законодавства, спрямованого на підвищення безпеки на дорогах та зниження кількості дорожньо-транспортних пригод (ДТП). Різні міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародна організація автомобільного транспорту (IRU) та Європейська економічна комісія (ЄЕК ООН), розробляють стандарти та рекомендації, які сприяють уніфікації правил дорожнього руху та підвищенню його безпеки.

Одним із фундаментальних документів у цій сфері є Віденська конвенція про дорожній рух, підписана 8 листопада 1968 року. Ця конвенція встановлює основні правила дорожнього руху та спрямована на їх уніфікацію на міжнародному рівні, що полегшує міжнародний рух транспортних засобів та підвищує загальну безпеку на дорогах. Україна є учасницею цієї конвенції, що зобов'язує її дотримуватися встановлених міжнародних стандартів у сфері дорожнього руху [5]. Іншим важливим документом є Європейська угода про міжнародні автомобільні перевезення небезпечних вантажів (ADR), яка регулює питання безпечного транспортування небезпечних матеріалів [6]. Ця угода встановлює вимоги до пакування, маркування та перевезення небезпечних вантажів, що мінімізує ризики під час їх транспортування та забезпечує безпеку як учасників дорожнього руху, так і навколишнього середовища.

Глобальний план дій з безпеки дорожнього руху ООН, відомий як Decade of Action for Road Safety, містить рекомендації щодо державної політики у сфері безпеки дорожнього руху [7, с. 1-2]. Цей план закликає країни впроваджувати ефективні стратегії та заходи для зниження смертності та травматизму на дорогах, підкреслюючи важливість міжнародної співпраці та обміну передовим досвідом. Директиви Європейського Союзу також відіграють значну роль у підвищенні безпеки автомобільних доріг та контролю за технічним станом транспортних засобів. Ці директиви встановлюють стандарти щодо будівництва та обслуговування доріг, технічного огляду транспортних засобів та підготовки водіїв, що сприяє зниженню кількості ДТП та підвищенню загальної безпеки на дорогах.

Україна активно працює над адаптацією свого законодавства до міжнародних стандартів безпеки дорожнього руху. Зокрема, була схвалена Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року, яка передбачає підвищення безпеки на дорогах та зменшення рівня смертності від ДТП [8]. Ця стратегія включає заходи щодо вдосконалення інфраструктури, підвищення якості підготовки водіїв, посилення контролю за технічним станом транспортних засобів та впровадження сучасних технологій для забезпечення безпеки дорожнього руху. Впровадження європейських підходів до підготовки водіїв, контролю за технічним станом автомобілів та організації дорожнього руху є важливим етапом інтеграції України до європейського транспортного простору. Це включає гармонізацію національних стандартів з європейськими, впровадження сучасних методик навчання водіїв та забезпечення відповідності транспортних засобів встановленим технічним вимогам.

Міжнародні стандарти безпеки дорожнього руху мають значний вплив на формування та розвиток національного законодавства України у цій сфері. Адаптація та впровадження цих стандартів сприяють підвищенню безпеки на дорогах, зниженню кількості ДТП та інтеграції України до міжнародного транспортного співтовариства.

Імплементация міжнародних норм у сфері безпеки дорожнього руху є важливим кроком для підвищення рівня безпеки на дорогах України. Однак, цей процес супроводжується низкою проблем, які уповільнюють інтеграцію міжнародних стандартів у національне законодавство та практику. Однією з основних проблем є недостатнє фінансування заходів з безпеки дорожнього руху [9]. Обмеженість бюджетних ресурсів призводить до затримки модернізації дорожньої інфраструктури та впровадження сучасних технологій, що негативно впливає на загальний рівень безпеки на дорогах. Це ускладнює реалізацію міжнародних стандартів, які вимагають сучасної інфраструктури та технологічного забезпечення. Крім того, існує проблема недостатнього контролю за виконанням норм та правил дорожнього руху. Відсутність ефективних механізмів нагляду та контролю знижує ефективність впроваджених норм, що призводить до їх ігнорування учасниками дорожнього руху. Це свідчить про необхідність посилення контролюючих органів та впровадження сучасних систем моніторингу. Проблеми з правозастосуванням також є суттєвою перешкодою [10, с. 163-170]. Недостатня відповідальність водіїв за порушення правил дорожнього руху, а також неефективність судової системи у розгляді таких справ, призводять до зниження дисципліни на дорогах. Це

вимагає реформування системи правозастосування та підвищення відповідальності за порушення. Слабка інтеграція з європейськими практиками є ще однією проблемою. Українська система сертифікації транспортних засобів і підготовки водіїв не повністю відповідає стандартам ЄС, що ускладнює процес гармонізації національного законодавства з європейським. Це потребує перегляду та оновлення існуючих стандартів і процедур. Низький рівень правової культури водіїв та пішоходів також ускладнює дотримання правил безпеки. Брак освітніх програм та інформаційних кампаній призводить до недостатнього усвідомлення важливості дотримання правил дорожнього руху, що негативно впливає на загальний рівень безпеки. Усі ці фактори вимагають комплексного підходу до вирішення проблем імплементації міжнародних норм у сфері безпеки дорожнього руху в Україні. Необхідно забезпечити належне фінансування, посилити контроль та правозастосування, адаптувати національні стандарти до європейських та підвищити рівень правової культури серед учасників дорожнього руху.

Для ефективного зниження рівня дорожньо-транспортних пригод (ДТП) в Україні необхідно здійснити комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення державної політики у сфері безпеки дорожнього руху.

По-перше, важливою є гармонізація законодавства з європейськими стандартами. Адаптація норм українського законодавства до вимог Європейського Союзу, зокрема щодо безпеки транспортних засобів, технічного огляду та підготовки водіїв, сприятиме підвищенню рівня безпеки на дорогах. Впровадження європейських стандартів дозволить забезпечити відповідність транспортної системи України міжнародним вимогам та покращити якість надання транспортних послуг.

По-друге, впровадження сучасних технологій є ключовим аспектом підвищення безпеки дорожнього руху [11, с. 11–17]. Використання систем відеофіксації порушень, інтелектуальних транспортних систем (ITS) та «розумних» світлофорів дозволить ефективніше контролювати дотримання правил дорожнього руху та оперативно реагувати на порушення. Це сприятиме зниженню кількості ДТП та підвищенню дисципліни серед учасників дорожнього руху.

По-третє, посилення адміністративної відповідальності є необхідним для забезпечення дотримання правил дорожнього руху. Збільшення штрафів та посилення контролю за порушеннями сприятиме підвищенню відповідальності водіїв та зменшенню кількості правопорушень [12, с. 102–110]. Ефективна система адміністративних стягнень є важливим елементом превентивних заходів у сфері безпеки дорожнього руху.

По-четверте, розвиток дорожньої інфраструктури є основою для забезпечення безпеки на дорогах [13, с. 67–79]. Модернізація доріг, облаштування безпечних пішохідних переходів та створення велодоріжок сприятимуть зниженню аварійності та покращенню умов для всіх учасників дорожнього руху. Інвестиції в інфраструктуру є довгостроковим вкладенням у безпеку та комфорт громадян.

По-п'яте, популяризація культури безпеки на дорогах є важливим аспектом у формуванні відповідальної поведінки учасників дорожнього руху [14]. Проведення інформаційних кампаній, освітніх програм та заходів, спрямованих на підвищення обізнаності щодо правил дорожнього руху, сприятиме формуванню свідомого ставлення до безпеки на дорогах. Це дозволить зменшити кількість ДТП, пов'язаних з людським фактором.

Реалізація зазначених заходів дозволить Україні ефективніше боротися з високим рівнем ДТП та створити безпечне середовище для всіх учасників дорожнього руху. Комплексний підхід до вдосконалення державної політики у сфері безпеки дорожнього руху є запорукою збереження життя та здоров'я громадян, а також підвищення якості транспортної системи країни [15].

Безпека дорожнього руху є однією з ключових сфер державної політики, що безпосередньо впливає на збереження життя та здоров'я громадян, соціально-економічний розвиток країни та її інтеграцію до європейського правового простору [16]. Аналіз міжнародних стандартів у сфері дорожнього руху засвідчує необхідність їх впровадження в українське законодавство для ефективного зниження рівня дорожньо-транспортних пригод. Попри значні зусилля у цьому напрямі, Україна стикається з низкою проблем, які уповільнюють цей процес: недостатнє фінансування заходів з модернізації дорожньої інфраструктури, слабкий контроль за дотриманням норм дорожнього руху, правозастосовчі труднощі, недостатня інтеграція з європейськими стандартами та низький рівень правової культури водіїв і пішоходів [17]. Ці фактори вимагають системного підходу та ухвалення стратегічних рішень на рівні державної політики.

Для підвищення рівня безпеки на дорогах необхідно реалізувати низку заходів, які відповідають міжнародним стандартам. Насамперед це гармонізація законодавства України з європейськими нормами, що передбачає адаптацію правил технічного огляду, підготовки водіїв, вимог до транспортних засобів та інфраструктури. Важливим кроком є впровадження сучасних технологій, таких як системи відеофіксації порушень, інтелектуальні транспортні системи (ITS), «розумні» світлофо-

ри та автоматизовані механізми контролю. Це дозволить ефективніше регулювати дорожній рух та підвищити відповідальність учасників. Посилення адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху є необхідним кроком у боротьбі з правопорушеннями та зниженням аварійності на дорогах. Розвиток дорожньої інфраструктури, зокрема модернізація дорожнього покриття, облаштування безпечних пішохідних переходів, створення велодоріжок, є критично важливим елементом державної політики у цій сфері. Водночас важливим аспектом є формування культури безпеки серед громадян шляхом проведення інформаційних кампаній, освітніх програм та посилення уваги до превентивних заходів.

Висновки. Ефективна державна політика у сфері безпеки дорожнього руху має базуватися на комплексному підході, який поєднує правові, технічні, адміністративні та освітні заходи. Врахування міжнародного досвіду та адаптація найкращих практик дозволять Україні створити безпечне середовище для всіх учасників дорожнього руху та суттєво знизити рівень ДТП. Інтеграція до європейських стандартів, інноваційні технології та стратегічний розвиток дорожньої інфраструктури сприятимуть підвищенню ефективності транспортної системи країни та забезпеченню сталого розвитку суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>.
2. Кожевникова Н.В. Державне управління забезпеченням безпеки дорожнього руху в Україні: проблеми та перспективи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 6. С. 579–583. URL : <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/96.pdf>.
3. Шрамко С.С. Впровадження в Україні державної політики щодо зниження тяжкості наслідків дорожньо-транспортних пригод. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2022. № 18(2).
4. Державна політика у сфері убезпечення дорожнього руху: теорія, законодавство, практика». Харків : Інститут підготовки кадрів, 2021. 133 с. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2022/01/Bezpeka_DR.pdf.
5. Конвенція про дорожній рух від 08.11.1968 р. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_041.
6. Європейська угода про міжнародні перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами (ВОПНВ): Угода Ради Європи від 26.05.2000 р: станом на 17.11.2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_169#Text.
7. Tiwari, G. (2011). Road Safety: Decade of Action with Research. *International Journal of Injury Control and Safety Promotion*, 18(1), 1-2.
8. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 р. № 430-р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/430-2018-p>.
9. Рудак Ю.В. Аналіз впливу заходів з організації дорожнього руху на аварійність. 2021. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/35371>.
10. Ділігул А. Загальнотеоретичний аналіз практики правозастосування. Механізм практики правозастосування. *Grail of science*. 2024. № 41. С. 163–170.
11. Системи відеофіксації порушень ПДР: міжнародний досвід та перспективи впровадження в Україні. *Авто і закон*. 2021. № 4. С. 11–17.
12. Колодяжний М.Г. Адміністративні стягнення за порушення правил дорожнього руху: міжнародний досвід та перспективи реформування. *Безпека дорожнього руху: матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 10 жовтня 2021 р.)*. К.: НАВС, 2021. С. 102–110.
13. Інвестиційні проекти у сфері безпеки дорожнього руху: аналітичний огляд. *Інститут економічних досліджень*. 2020. С. 67–79.
14. Мамка Г. Штрафи за нетверезе керування. Що не так? *Юридична газета*. URL : <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/shtrafi-za-netvereze-keruvannya-shcho-ne-tak-.html>
15. Наливайко О.І., Сеньків О.М. Теоретико-прикладні проблеми тлумачення Конституції України та законів України Конституційним судом України. *Молодий вчений*. 2015. № 2(6). С. 813–816.
16. Наливайко І.О. Роль держави у забезпеченні соціальних стандартів та гарантій: теоретико-правові аспекти та світовий досвід. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2 (123). С. 151–155.
17. Наливайко О.І. Порівняльно-правовий аналіз реалізації процедури імпідменту. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 61–70.